

Zagyvai Sári

ARTCADIA
műhely

Szokások a mindennapi
digitalizmus tükrében
Válogatás a fotográfia szakos
hallgatók képeiből

Habits in the Light of Everyday Digitalism
A Selection of Photography Students' Images

Zagyvai Sári
ORCID: [0009-0005-3063-1000](https://orcid.org/0009-0005-3063-1000)
MATE KC Rippl-Rónai Művészeti Intézet
zagyvai.sara@uni-mate.hu

Artcadia, ú.f. 3 (1), 61–69. (2024)

Absztrakt

A cikk a technológia változásának következtében kialakuló új szokásokra koncentrál, és veszi sorra a fotográfia szakosok tavaszi szemeszterben készült munkáit a téma kapcsán. A hallgatók a "kreatív fotótervezés" tantárgy keretében fókuszálnak azokra a változásokra, amelyek befolyással vannak a hétköznapi életben az emberek viselkedésmódjára. Az új technológiák nem csupán a szokásainkra vannak hatással, de a személyiségünket kiegészítő vagy helyettesítő online identitások alakulnak ki a digitális színtereken. Az elkészült kísérleti fotográfia műfajába tartozó munkák azokat a változásokat és összefüggéseket mutatják be, amelyek az alkotók saját életét is meghatározzák. Az ekképpen elkészült reflexiók a világ változását érintő kérdésekre és a hozzájuk kapcsolódó dilemmákra hívják fel a figyelmet. Habár a fiatal alkotók természetesen veszik az újításokat, igyekeztek körüljárni több szempontból a kérdés sok aspektusát, és összetett kérdésekre keresték a választ.

kulcsszavak: technológia, digitalizmus, fotográfia, hallgatók munkái, változás, szokások

Abstract

This article focuses on everyday habits that are changing as a result of technological developments, and it reviews the series of photographs taken by photography students in the last spring semester. The students addressed the effects of the rapid transformation of mediums as part of the 'Creative Photographic Design' course. Not only have new technologies affected our habits, but online identities are also emerging in the digital scene. The presented works, which fall within the genre of experimental photography, show the changes and contexts that have affected the students' own lives. Such reflections draw viewers' attention to the issues and dilemmas related to the changing world. Although the young artists take innovations for granted, they have tried to approach all aspects of the topic from different perspectives and have worked on complex issues.

keywords: technology, digitalism, photography, works by students, habits, change

A tavaszi félév során a másodéves fotográfia szakos hallgatók a "Kreatív fotótervezés" kurzus keretében a technológia fejlődésével járó változásokra fókuszálva olyan fényképeket készítettek, amelyek kapcsolódnak azokhoz a mindennapi szokásainkhoz, amelyek folyamatos átalakuláson mennek keresztül. Az éppen uralkodó technológia sokféleképpen határozza meg gondolkodásunkat és a világ érzékelésének a módját.

Míg az egymást követő generációk számára évszázadokon keresztül a papírra nyomtatott szó hordozta a tudást és az információt, ennek végét az elektronikus média terjedése hozhatja el.¹ Az alapvetően látáscentrikus modern korban az új technológia berobbanása a vizualitás elsőbbségét tovább erősíti, és a más érzékszervhez tartozó testi tapasztalatok háttérbe szorulnak. Ennek egyik oka, hogy a két előtérbe kerülő érzékszervünk, a szemünk és a fülünk objektív karakterük folytán olyan tapasztalatokkal szolgálnak, amelyek megoszthatóak másokkal. A kódolható látvány elektromos jelekké alakítva átküldhető máshova, a hangok ugyanezen az elven közvetíthetőek, így egyszerre több helyen lehet ugyanolyan formában. A taktilis tapasztalás nem kódolható, hiszen az érzékelő maga a test, és kevésbé van szükség az elme működésére, mint mondjuk a látás vagy a hallás esetében.²

Az eszközökön futó audiovizuális tartalmak csak az utóbbi időszakban vannak behatással a felnövő generációk életére, korábban az embereknek alig volt tapasztalatuk ezen a téren. A veterán (1925–45 között születettek) és a baby boomer generáció tagjai (1946–64 között születettek) gyermekkorukban nem találkoztak vagy nagyon kis mértékben audiovizuális tartalmakkal, de az X és az Y generáció (1966–79 és 1980–1995) már alapvetően tévén felnövekedő generáció. Az alfa generáció (2010–2025) gyermekkorára elmondható, hogy az okostelefon és social media használá-

lata magától értetődő, és hasonlóan a mesterséges intelligencia léte is természetes lesz számukra.³

Az új technológiák nem csupán a képi fordulatra voltak hatással, de a figyelem és a koncentráció képessége is átalakulóban van. Jenny Odell *How to Do Nothing* című könyve szerint a jelenkor nyugati kultúráját az addiktív technológia uralma jellemzi, amely verseng a figyelmünk megvásárlásáért és eladásáért. A könyv egy cselekvési tervet, alternatívát vázol fel a hatékonyságról és a technodeterminizmusról szóló kapitalista narratívákon kívüli gondolkodásra.⁴

A médiatechnológiák használata az újabb generációk életében egyre jelentősebb szerephez jut. A képernyők előtt töltött idő exponenciálisan növekszik. Miközben az idősebb generáció félti gyermekeit az elektronikus média túlzott használatától, a fiatalabb generációt bosszantja, hogy szüleik tiltják vagy kontrollálni szeretnék az eszközök használatát.

Jellemző attitűddé válik ma, hogy ha semmi sem köti le az ember figyelmét, akkor a telefonja után nyúl. Levi Felix a digitális méregtelenítés (digital detox) élharcosa már a kétezres évek elején kempinget létesített a mindennapi technológia káros hatásaitól menekülni vágyóknak. A mindennapokat megváltoztatni és technológiamentessé tenni nem volt célja, habár új perspektívával szolgálhattak az embereknek arra vonatkozóan hogyan használják a technológiát. A képzőművészeket és fotóművészeket a technológia rapid változása mindig is foglalkoztatta. A média átalakulásával járó új folyamatok az alkotások egy csoportján központi szerephez jutott. A 80 éves képzőművész, David Hockney, normandiai farmján visszavonulva rajzokat készít a kert végi tájról. A sokat analizált és jól ismert táj nem papíron, vásznon jelenik meg, hanem iPaden. A digitális rajzokat, anyagtalán képeket átküldi, és

1 • Marshall McLuhan, *A Gutenberg-galaxis* (Budapest: Trezor kiadó, 2001).

2 • Cserhalmi Luca, "Áramlás energia és a megfoghatatlanság esztétikája, a szél mint megfoghatatlan erő," in *Echo, tanulmányok a természet esztétikai megközelítéséről*, szerk. Cserhalmi Luca, Lendeczki Kinga (Budapest: Kijárat kiadó, 2024).

3 • Steigervald Krisztián, *Generációk harca. Hogyan értsük meg egymást?* (Budapest: Partvonal Kiadó, 2020).

4 • Jenny Odell, *How to Do Nothing, Resisting the Attention Economy*, (New York, Melville House, 2019). Martin Jay, "The Scopic Regimes of Modernity", in: *Foster* (1988): 3–29. Magyarul: „A modernitás látásrendszerei”, (Fordította: Végső Roland) *Vulgo*, (2000, 2. évf. 1–2. sz.): <https://www.c3.hu/scripta/vulgo/2/1-2/jay.htm> (Megtekintés: 2024.06.15.)

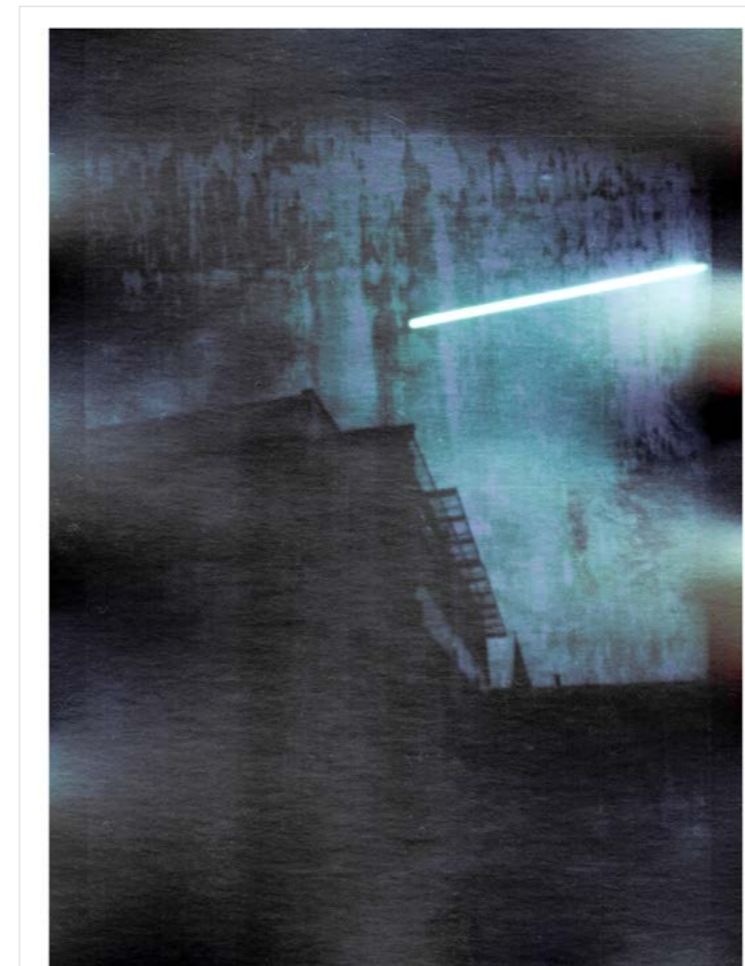
megosztja barátaival, rokonaival. A *Spring cannot be cancelled* című könyvben Martin Gayford művészetkritikussal, régi barátjával és munkatársával együttműködve az új munkákhoz kapcsolódó gondolataikat publikálták.⁵

A fotográfiák átalakulására gondolva látjuk, hogy az analóg formából a digitálisba történő átlépéssel hatalmas változáson ment át a médium. A tárgyyszerű, fizikai valójában is megjelenő és eltehető papírkép helyett manapság az anyagatlan képek áradata vesz minket körül. A fényképek materiális megjelenése nem egyértelmű a most egyetemre járó fotós hallgatóknak, és a fényképezésnek az analóg módja eltűnése van világszerte.

Változáson megy át az is, hogy milyen hosszan szemléljük a képeket, mennyire időzünk el egy-egy képet nézgetve. Jellemző napjainkban, hogy villanásnyi időre találkozunk a képekkel. Az instagramon vagy *Flickr*-ön megjelenő tartalmak nem feltételezik az elmélyült szemlélődést. Ezzel egyidőben nem csupán a vizuális tartalmak fogyasztási szokásai változnak meg, hanem az új attitűd a képkészítők munkamódszerén is meglátszik. A hallgatók nemcsak a technológia változásának tükrében igyekeztek megragadni az átalakulásokat, hanem a digitális identitás egyre fontosabb szerepére is fókuszáltak az alkotómunka során. A legtöbbször nagyon személyes élményből indultak ki, és a társadalom egészét érintő témához, és általános érvényű megállapításhoz jutottak el.

Orosz András a „kütyüzéssel” töltött idő hatásával foglalkozott. Lírai képei felhívják a figyelmet a digitális médiában futó tartalmak ingergazdagságára, a valós fizikai világ jelenségeinek normális tempójára és a köztük feszülő ellentétekre. „A legtöbb telefonon már van egy olyan applikáció, ami megmutatja, hogy egy nap mennyi ideig használtunk bizonyos alkalmazásokat. Ennek alapján sorozatomban

magamat vettem alapul, és camera obscura segítségével addig exponáltam fotópapírra, amennyi ideig használtam egy-egy alkalmazást a képernyőidő alapján. A minden esetben legalább fél órát exponált papíron látható a Nap mozgása, mely az eltelt időt hivatott megjeleníteni.”

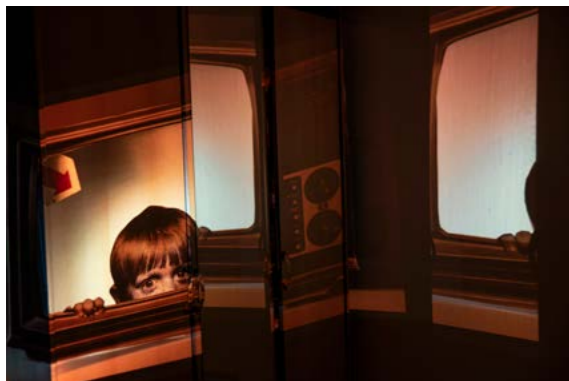

180”

5 • Martin Gayford, David Hockney, *Spring cannot be cancelled, David Hockney In Normandy* (London: Thames & Hudson, 2021).

1. Orosz András, *Habit*, 2024.

Kovácsik Emese azzal foglalkozott, hogy miként változik a gyerekek világa, és a megszokott játékaik helyét a digitális technológiák terjedésével milyen új formák veszik át. „A sorozat mélyebb rétege az, hogy megmutassa a digitális világ térnyerésének hatásait a gyermeki képzeletre, játékra. A régi játékokkal való szembenállás rámutat arra, hogy mennyire eltérőek lehetnek a gyermekek élményei és tapasztalatai a digitális és az analóg világban.” Kovácsik egy másik feladatmegoldása a digitális identitás témakörével foglalkozott, amely során multi-expozícióval készült fényképei maszkokat jelenítenek meg. A technika érdekessége, hogy nem egymásba folynak a rétegek, hanem az analóg papírból kivágott maszkok segítségével egymás mellé kerülnek, létrehozva a fragmentált látványt. A szétesett, de helyenként mégis egymásban folytatódó formavilág emlékeztet minket arra az ellentétre, amely a különböző platformokon megjelenő énjeink között feszül. „A fotográfiai sorozat multi-expozícióval készült képei ábrázolják az arc és a formák összefolyását, jelképezve ezzel az egyén belső konfliktusát a valós és a digitális énje között. Az átfedésben lévő rétegek képviselik az online világ sokszínűségét és lehetőségeit, amelyek között az egyén többféle identitást is ölthet.”

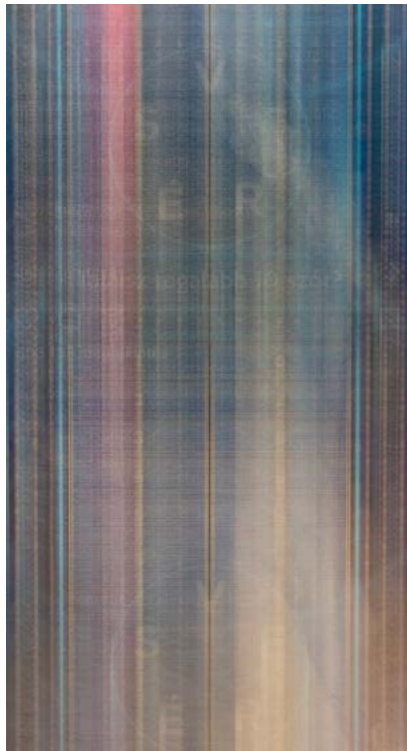

2. Kovácsik Emese, *Gyerekjáték*, 2024.

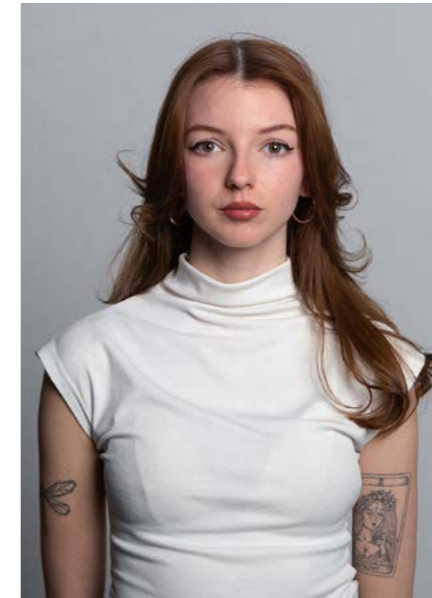
3. Kovácsik Emese, *Többszörös én*, 2024.

Csömöre Viktor a közösségi oldalak vég nélküli pörgetését (infinite scroll) vette alapul, mint egy nagyon gyakori időtöltést és terjedő 21. századi jelenséget, amelyben a másodpercekig megtekintett egy-egy tartalom rögtön törlődik és felülíródik a következő tartalommal. Hosszú expozícióval készült képei egy-egy ilyen pörgetésnek a lenyomatai. „Ezen absztrakt fotók pont annyira véletlenszerűek, mint ahogy a kézben tartott telefonon sem tudhatjuk, hogy lefelé görgetve mi jön velünk szembe. A képet a véletlenszerűség és az épp aktuális tartalom alakítja, a formák, a színek mind a véletlenszerű valóság, ami ott van előttünk nap mint nap, de a tartalma mindig változik.”

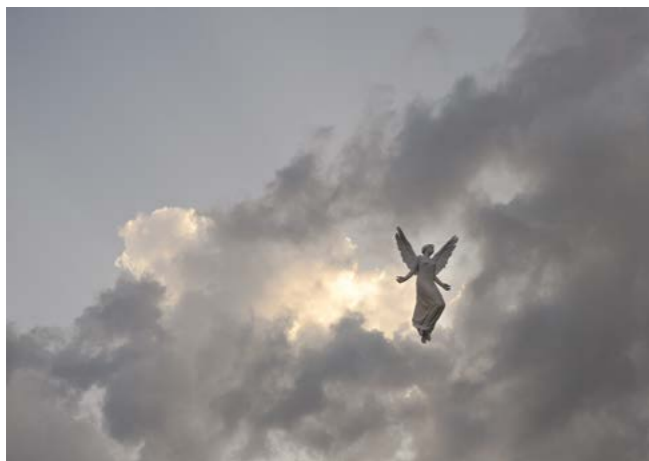
4. Csömöre Viktor, *Infinite scroll*, 2024.

Nagy Réka az egyetem hallgatóit vont be egy kísérletbe, ahol saját arcképüket alakíthatták át egy idealisztikus énképhez közelítve. Az utólagos manipulációkat analóg módon is elkészíthették, ceruzát használva, és digitálisan is csak néhány eszköz állt rendelkezésükre. A megjelenő mintázatok alapján a hallgató következtetéseket vont le – természetesen nem tudományos igényességgel. Inkább asszociációkat keltve a befogadóban, és tükröt tartva a nézőnek arra vonatkozóan, hogyan szeretnék viszontlátni magunkat az online térben.

5. Nagy Réka, *Önkép*, 2024.

Toldi Emese az AI-val generált angyalkákat hasonlította össze a felnövő gyerekek angyalt ábrázoló rajzaival. Érdeklődése arra irányult, hogy a mesterséges intelligencia hogyan jeleníti meg azokat a transzcendens lényeket, amelyeket nem ábrázolnak fényképek. A mesterséges intelligencia és a spiritualitás vagy misztikum közötti kapcsolat-teremtés olyan érdekesítő téma, amely további izgalmas reflexióknak adhat teret.

6. Toldi Emese, *Angyalok*, 2024.

Tóth Zsombor portrékat fényképezett, hogy aztán a képek minőségét csökkentve maszkokat készítsen belőlük. Az így elkészült maszkokat adta az ábrázolt személyek kezébe. A saját maga és modelljei által létrejövő szituációt fényképeken rögzítette. „A sorozatom célja a digitális jelenlét szemléltetése elpixelesített maszkok segítségével, amikkel egy ember valódi és a digitális arca közötti egyre vékonyabb határt szerettem volna reprezentálni.”

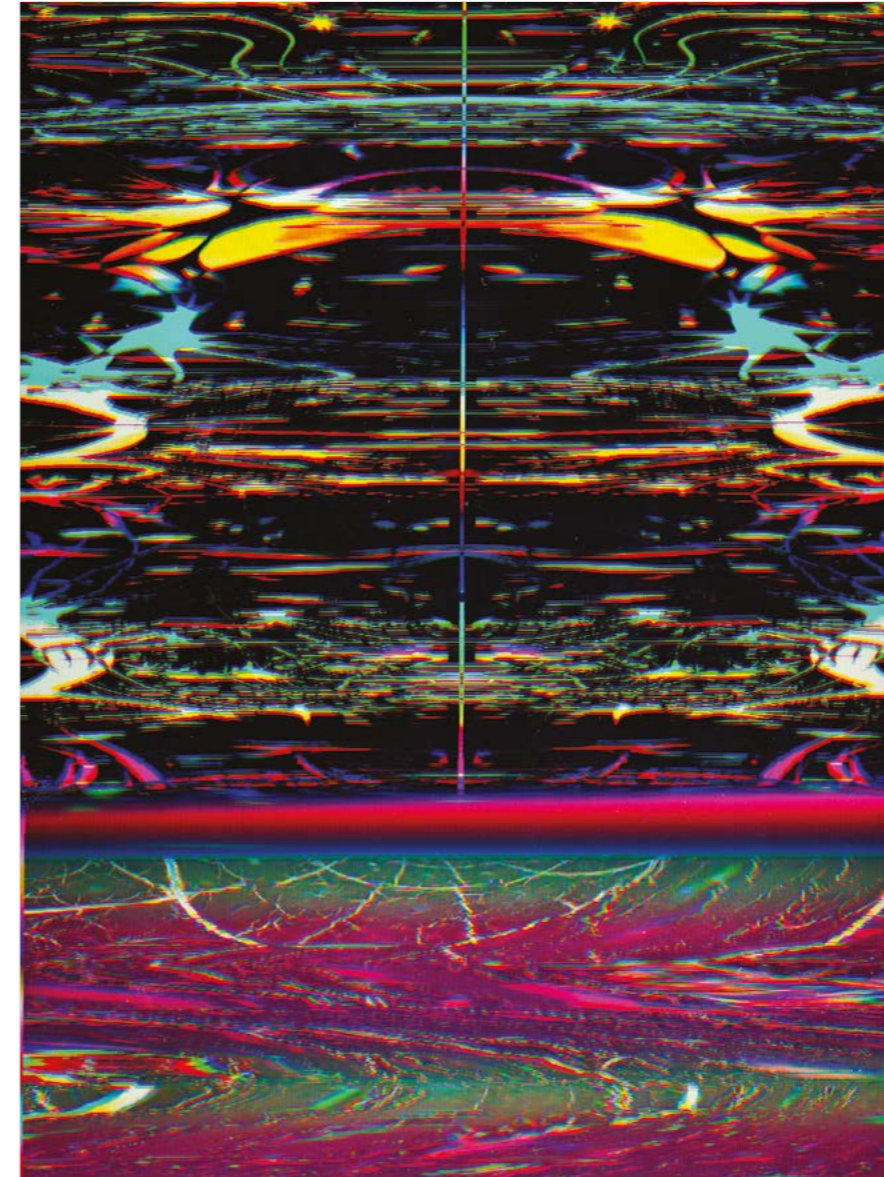
7. Tóth Zsombor, *Maszk*, 2024.

Rostás Ádám az identitás kérdéseire adott válasza során mesterséges intelligenciát használt, amely nem létező emberek arcát sok más fénykép alapján generálta. Az elkészült képeket kor és nem szerint csoportosította, majd egy képpé vonta össze a rengeteg generált képet. Vizuálisan éppen azért tud működni a rétegzett kép, mert a program a szemeket ugyanoda teszi, így a végeredményen megjelenő arc többé-kevésbé szembenéz velünk. „Összesen kb. 1500 képet töltöttem le. Egy-egy portré 250-300 képből áll össze. Az így elkészült képeken az egyes emberek individuális jegyei eltűnnek, egy kollektív, homogén, csak azon korcsoportra jellemző vonások maradtak meg.”

Rostás másik sorozatán a digitális kijelzőn futó vibráló videók, animációk változó képe találkozik a digitális szkener letapogató, szintén folyamatosan mozgó technikájával. Ebből a találkozásból születik meg a megismételhetetlen digitális állókép. „A végeredmény absztrakt képek sora lett, amelyek zavaros, vibráló és folyamatosan változó mintákat ábrázolnak. Ezek a képek a digitális világ folyamatos változását, rohanását tükrözik.”

8. Rostás Ádám, *Átlagos arc*, 2024.

9. Rostás Ádám, *Digitális videó scan*, 2024.

A munkafolyamat során a hallgatók megvizsgálták a kérdéskör minden aspektusát, és izgalmas képi nyelvezettel mutattak rá az összefüggésekre. Az egyéni látásmódú fotósorozatok változatos technikával készültek el, és az ilyenképpen létrejövő anyagok a saját életüket is befolyásoló tendenciákra világítottak rá. Ez a korosztály már természetesen veszi az elmúlt évtizedekben bevezetett technikai újításokat, és azok folyamatos változását. Viszonyuk a technikához mégis ambivalens. Egyfelől kikerülhetetlenül az élet részévé vált, és a mindennapokat megkönnyítő, célszerű vagy praktikus használatán túl könnyen a bűvöletébe kerülnek. Az alkotásokon mégis az jelenik meg, hogy képesek kritikusán hozzáállni a technológiához, látják a megszállott használatának hátrányait, például azt, hogy befolyásolja a figyelmet, vagy fölösleges időrabló tevékenységre sarkall. Ilyenképpen a témával kapcsolatban született reflexiók nem határozott állásfoglalások, hanem a világ változását érintő dilemmákra világítanak rá.

Képjegyzék

Orosz András, *Habit*, 2024.
 Kovácsik Emese, *Gyerekjáték*, 2024.
 Kovácsik Emese, *Többszörös én*, 2024.
 Csömöre Viktor, *Infinite scroll*, 2024.
 Nagy Réka, *Önkép*, 2024.
 Toldi Emese, *Angyalok*, 2024.
 Tóth Zsombor, *Maszk*, 2024.
 Rostás Ádám, *Átlagos arc*, 2024.
 Rostás Ádám, *Digitális videó scan*, 2024.

Bibliográfia

Cserhalmi Luca. „Áramlás energia és a megfoghatatlanság esztétikája, a szél mint megfoghatatlan erő.” In *Echo, tanulmányok a természet esztétikai megközelítéséről*, szerk. Cserhalmi Luca, Lendeczki Kinga. 77–88. Budapest: Kijárat kiadó, 2024.

Gayford, Martin és Hockney, David. *Spring cannot be cancelled: David Hockney In Normandy*. London: Thames & Hudson, 2021.

Jay, Martin. “The Scopic Regimes of Modernity.” In: *Foster* 1988. 3–29. Magyarul: “A modernitás látásrendszerei” (Fordította: Végső Roland.) *Vulgo*, 2000, 2. évf. 1–2. sz. <https://www.c3.hu/scripta/vulgo/2/1-2/jay.htm> (Megtekintés: 2024.06.15.)

McLuhan, Marshall. *A Gutenberg-galaxis*. Budapest: Trezor kiadó, 2001.

Odell, Jenny. *How to Do Nothing, Resisting the Attention Economy*. New York: Melville House, 2019.

Steigervald Krisztián. *Generációk harca Hogyan értsük meg egymást?* Budapest: Partvonal Kiadó, 2020.

